

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Suomen Punainen Risti pitää sopeutumissuunnitelman luonnosta yleisesti ottaen hyvänä. Toivoisimme sen kuitenkin huomioivan enemmän konkreettisen paikallistason toiminnan ja toimijat, ml. kansalaiset, paikalliset sidosryhmät (kuten järjestöt, pienet/keskisuuret yritykset, erityisryhmät kuten vanhukset tai vammaiset henkilöt). Toimeenpanossa eriteltyt organisaatiot keskittyvät lähinnä viranomaisiin ja laitoksiin, ja niissä on vain vähän muita yhteistyötahoja. Kansalaisyhteiskunnan mukaan ottaminen on mm. osa avoimen hallinnon linjausta ja tulisi varmistaa, että kansalaisjärjestöjen mukaan ottaminen ja tarvittaessa resurssointi olisi osa myös tätä suunnitelmaa.

Suunnitelmassa olisi myös ainakin ylätasolla tarve käsitellä yhtäaikaista, peräkkäisiä ja systeemisiä riskejä (compounding, cascading and systemic risks), niiden dominovaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan laajasti sekä miten näihin voitaisiin varautua nykyistä paremmin. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen osaltaan aiheuttama katastrofi kuten tulva yhdistettynä terveyskriisin tai kuivuuden aiheuttamaan ruokakriisiin vaativat erilaista toimintaa kuin yhden yksittäisen uhkan poistaminen tai ehkäisy.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

-

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Suomen Punainen Risti yhtyy näkemykseen siitä, että vaikka ilmastonmuutoksen seuraukset Suomessa eivät ole yhtä äkillisiä tai mittasuhteiltaan suuria kuin ilmastonmuutokselle alttiimmilla ja haavoittuvimmilla alueilla, ne edellyttävät silti ennakoitua ja käytännön toimintaa varautumisen

edistämiseksi. Suunnitelmaluonnoksen päämäärät ovat erittäin hyviä, mutta niiden saavuttamiseksi keskeisintä on toimenpiteiden konkretisointi.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Sopeutumistyön lähtökohdat ovat erittäin hyviä, samoin kuin pyrkimys tunnistaa muutoksen vaikutukset, ennakoida niitä ja sopeutua niihin osana eri toimialojen normaalia suunnittelua ja toimintaa. Yhdymme näkemykseen, että on tärkeää, ettei ilmastonmuutokseen sopeutuminen ole muusta toiminnasta erillistä, vaan muuttuvan ilmaston vaikutuksiin on varauduttava kaikilla sektoreilla.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

On hyvä, että luonnoksessa on huomioitu myös muut asiaa koskevat suunnitelmat ja strategiat. Erityisesti kiitämme kokonaisturvallisuutta koskevaa osaa (2.5.2.) Tekstin viittaukset kokonaisturvallisuuden mallin mukaiseen eri alojen keskinäiseen tiedonvaihtoon ja yhteistoimintaan ovat hyviä, ja tukevat myös ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvää toimintaa.

Kriisiosaamisen vahvistaminen (s. 40), kuten luonnoksessa mainitut häiriötilannejohtamisen harjoittelu ja kokonaisvaltainen viestintä, on erityisen tärkeää ja siihen tulee ottaa mukaan kaikki keskeiset sidosryhmät, ml. järjestöt ja yritykset, jotka pystyvät osaltaan tunnistamaan yhteiskunnan haavoittuvuuksia ja haavoittuvia ihmisryhmiä.

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Luonnoksessa todetaan, että laajojen metsäpalojen riski on vähentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana (s. 53). Lisääntyvien helleaaltojen ja kuivuuskausin myötä pitäisimme tarpeellisena, että Suomessa panostettaisiin kansalaisten tietoisuuden lisäämiseen metsäpaloriskeihin liittyen, niiden ennaltaehkäisystä sekä toiminnasta metsäpaloissa. Pitkään jatkuneen kuivuuden jälkeen tietämätön tai huolimaton henkilö voi helposti aiheuttaa metsäpalon.

Kansainvälisesti Punainen Risti panostaa luontopohjaisiin ratkaisuihin ja näkee ne äärimmäisen tärkeänä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hillintää. Pidämme hyvänä, että luonnon

monimuotoisuus on nostettu sopeutumis suunnitelmassa ja olemme samaa mieltä siitä, että investoinnit monihyötyisiin luontopohjaisiin ratkaisuihin edistävät samanaikaisesti useaa tavoitetta, sopeutumisen lisäksi myös ilmastonmuutoksen hillintää, katastrofiriskien hallintaa, luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten terveyttä.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suoje lu ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Vaikka tavoite 14 (s. 61) helteen terveyshaittojen tunnistamisesta ja niihin sopeutumisesta on sinänsä hyvä, kiinnittäisimme huomiota yleisempään, koko terveys- ja hyvinvointisektorin resilienssiin erilaisten shokkien ja kriisien keskellä.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suoje lu' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kansainvälisen yhteistyön osalta mainitut tavoitteet 21-23 (s. 78) ovat hyviä, mutta suunnitelmasta puuttuu konkretia. Toivomme, että ulkoministeriö käy vuoropuhelua humanitaaristen ja kehitysyhteistyökumppaneidensa kanssa yhteistyön lisäämiseksi ja suomalaisten toimijoiden osaamisen hyödyntämiseksi.

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Suomen Punainen Risti katsoo, että yhteistyön laajentaminen järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa on tarpeen, jotta jo olemassa olevat vahvuudet, toimintatavat ja kapasiteetit saadaan parhaaseen käyttöön. Resurssien parhaan mahdollisen hyödyntämisen näkökulmasta ensisijaista olisi tarkastella viranomaisten jo olemassa olevien toimielinten tai verkostojen kokoonpanojen laajentamista tai sidosryhmien säännöllistä kuulemistä osana niiden toimintaa.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Toimenpiteissä on huomioitu pääasiassa viranomaisten virkatyönä tai hankerahoituksella toteutettava työ. Järjestöjen ja muiden toimijoiden resurssit tulisi hyödyntää toteutuksessa etenkin huomioiden, että myös viranomaisten resurssit suunnitelman toteuttamiseen ovat ymmärtääksemme tällä hetkellä varsin rajalliset. Tärkeää olisi paitsi riittävien henkilöresurssien mahdollistaminen viranomaistasolla, myös sen varmistaminen, että olemassa oleva osaaminen ja kyvykyys esim. järjestöissä voitaisiin hyödyntää yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Lisäksi koemme, että suunnitelman toimeenpanossa tulisi nykyistä vahvemmin huomioida erityisesti nuoret ja heidän vaikuttamismahdollisuutensa. Nuorten halu toimia ilmastonmuutoksen parissa, aktiivinen toimijuus ja osallistuminen kannattaa kanavoida ilmastokriisin ratkaisuihin.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Vaikuttavaa suunnittelua ja toteutusta tapahtuu niin alueellisesti, paikallisesti, kaupungeissa kuin kylätasollakin. Keskeisten sidosryhmien tulisi päästä mukaan suunnitteluun ja toteutukseen kaikilla tasoilla ja prosessien olla inklusiivisia niin että niissä ovat mukana ihmiset, joita toimenpiteet koskevat. Punaisen Ristin ja monien muiden järjestöjen toiminnassa keskeistä on kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tunnistaminen, auttaminen sekä paikallisen auttamisvalmiuden vahvistaminen ja tukeminen. Yhteistyöllä varmistetaan, että vähemmistöryhmät ja eri tavoin marginaalissa olevat ihmiset huomioidaan ja myös he hyötyvät sopeutumistoimista. On tärkeä tietää, miten ilmastonmuutos vaikuttaa näiden ihmisten elämään ja miten muutoksiin voisi vastata ennakoivasti.

Myös maailmalta saadun kokemuksemme mukaan on iso riski, että sopeutumissuunnitelmat sisältävät kokoelman yksittäisiä sopeutumishankkeita ilman välttämättömiä linkkejä ja yhteistyötä, vaikka ilmatoriskit vaikuttavat poikki sektoreiden (pelastuspalvelu, terveys, vapaaehtoistoiminta, kaupunkisuunnittelu, rakentaminen, vakuutussektori, sosiaaliset turvaverkot/sosiaalipalvelut). Kattavalla, kaikilla tasoilla tapahtuvalla yhteistyöllä varautumista ja sopeutumista pystytään vahvistamaan tehokkaimmin. Synergiaetuja on saatavilla katastrofiriskien vähentämiseen liittyvästä työstä (DRR) mitkä kannattaa ehdottomasti hyödyntää.

Isojen infrastruktuuriin liittyvien ratkaisujen lisäksi paikallistoiminnan, sopeutumiskyvyn ja resilienssin kasvattaminen, sekä valmiuden ja vapaaehtoistoiminnan vahvistamisen tulisi saada nykyistä enemmän huomiota. Tässä toiminnassa Punainen Ristin on valmis tukemaan niin paikallisella, alueellisella kuin ja valtakunnallisellakin tasolla.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Punaisen Ristin näkemyksen mukaan niin Suomessa kuin globaalistikin on tarve parantaa yleistä tietoisuutta ja ymmärrystä ilmastonmuutoksesta, sen vaikutuksista ja niihin sopeutumisesta.

Suunnitelman toteuttaminen edellyttää paikallistason sopeutumisen ja resilienssin kasvattamista ja siihen konkreettisia, budjetoituja toimenpiteitä. Yksityissektoria tulisi kannustaa panostamaan nykyistä vahvemmin sekä ilmastonmuutoksen hillintään että sopeutumiseen ja toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen.

Eryteisesti Keski-Euroopassa, mutta myös Suomessa, näemme tarvetta panostaa helleaaltoihin varautumiseen (ml. ennen aikaisten kuolemien ja ikäihmisten ja pitkäaikaissairaiden terveyshaittojen välttäminen).

Globaalisti paljon potentiaalia on saatavissa siitä, miten sääpalveluita käytetään ennakoivaan toimintaan (anticipatory and early action). Vaikka sääennusteita tehtäisiin ja varoituksia pystytään teknisesti tuottamaan, ne eivät välttämättä saavuta ihmisiä, paikallistason toimijoita tai viranomaisia. Varoitukset eivät johda nopeaan ja ennakoivaan toimintaan, mikä vähentäisi esim. lähestyvän tulvan tai myrskyn vaikutuksia. Humanitaarisille toimijoille, kuten Punaiselle Ristille tämä tarkoittaa aiempaa nopeampaa apua ennen ennustettua ja lähestyvää tulvaa tai hirmumyrskyä. Mahdollisista vaikutuksista tulee viestiä ymmärrettävästi. Parhaassa tapauksessa toimiva varautumisen ja ennakoivan toiminnan järjestelmä pelastaa ihmishenkiä, omaisuutta ja elinkeinoja.

Katastrofiriskien vähentämisen ja varoitusjärjestelmien vaikuttavuus on tärkeä nostaa entistä suurempaan rooliin. Varoituksen teko ja siitä viestiminen ja kohderyhmän saavuttaminen on kriittistä, kuten myös se mitä sitten tapahtuu. Osaavatko ja pystyvätkö varoituksen saaneet hallinnonalat eri tasoilla, elinkeinon harjoittajat ja ihmiset toimia? Roolien, vastuiden ja koordinoitumismekanismien täytyy olla selkeitä ja järjestelmän tulee toimia koko ketjun osalta, jotta myös esim. yksinasuvat vanhukset ja vähemmistöt saavat tiedon ja pystyvät toimimaan ennakoivasti.

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti